

ZMIANY STRUKTURALNE W POLSKIEJ GOSPODARCE: WNIOSKI Z PIERWSZYCH DEKAD TRANSFORMACJI I PERSPEKTYWY NA KOLEJNE LATA

W pierwszych latach transformacji Polska, podobnie jak inne postkomunistyczne kraje środkowoeuropejskie, stanęła przed wieloma ekonomicznymi i społecznymi trudnościami. W tym czasie brakowało właściwej teorii dotyczącej efektywnego prowadzenia procesu transformacji gospodarczej od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej. Jedną z konsekwencji procesu transformacji były postępujące zmiany strukturalne polskiej gospodarki prowadzące między innymi do de-industrializacji, czyli znacznego zmniejszenia mocy produkcyjnych i produkcji gałęzi przemysłowych, czego konsekwencją był z kolei wzrost aktywności gospodarczej w innych sektorach, zwłaszcza w sektorze usług. Zjawiskom tym towarzyszył proces globalizacji, której przejawem był radykalny wzrost otwartości gospodarczej oraz znaczne ułatwienia w przemieszczaniu się osób i przepływie informacji. Na proces zmian strukturalnych polskiej gospodarki miały wpływ fundusze strukturalne z UE, reorganizacja rynku finansowego oraz ułatwianie napływu kapitału zagranicznego. Dążenie do zapewnienia trwałego rozwoju gospodarczego poprzez transformację gospodarczą i niezbędne w jej toku zmiany strukturalne, powinno być oparte nie tylko na analizie danych historycznych, ale i na wykorzystaniu wiarygodnych prognoz dotyczących przyszłych procesów gospodarczych i adekwatnej polityki gospodarczej.

Mając na uwadze wymienione kwestie, omawiany projekt badawczy został poświęcony analizie procesu zmian strukturalnych polskiej gospodarki w okresie transformacji. Projekt stanowi jedno z pierwszych wieloetapowych i zaawansowanych metodologicznie badań empirycznych ukierunkowanych na analizę zmian strukturalnych w Polsce. Badania prowadzone będą w dwóch głównych kierunkach: (1) szczegółowa analiza dostępnych danych historycznych oraz (2) sformułowanie prognoz i wykonanie symulacji dla nadchodzących etapów transformacji. W badaniach wykorzystane zostaną metody ilościowe – modele input-output (IO) – pozwalające badać bilanse przepływów międzygałęziowych, które dostarczają szczegółowych informacji dotyczących współzależności między wszystkimi sektorami gospodarki. Podstawy współczesnej analizy IO stworzył Wassily Leontief, który za to osiągnięcie otrzymał nagrodę Nobla w dziedzinie ekonomii w 1973 r. 11 lat później Richard Stone – badacz rozwijający metodologię IO, szczególnie w zakresie rachunkowości społecznej, również otrzymał Nagrodę Nobla, co potwierdziło znaczenie metodologii IO w badaniach ekonomicznych. Wartość dodana projektu będzie wynikać z faktu, że będzie on stanowił pionierską analizę modelową aspektów ilościowych w zakresie kosztów i korzyści wynikających z bieżących i przyszłych etapów procesu zmian strukturalnych. Z oczywistych względów problematyka ta jest szczególnie ważna nie tylko z punktu widzenia badaczy, ale również polityków. Oczekiwane wyniki wypełnią lukę w dotychczasowej literaturze ekonomicznej dotyczącej polskiej gospodarki (oryginalne wyniki empiryczne). Niektóre aspekty badań będą jednak miały wymiar międzynarodowy (aspekty metodologiczne, np. konstrukcja i pierwsze empiryczne zastosowanie nowej wersji endogenicznego, nieliniowego dynamicznego modelu IO).

Zgodnie z najlepszą wiedzą zespołu badawczego w przypadku środkowoeuropejskich gospodarek będących w fazie transformacji nie zrealizowano do tej pory projektu badawczego, którego zakres byłby zbliżony do projektu proponowanego, co najprawdopodobniej wynikało z braku wystarczającej ilości szczegółowych danych. Niedawno opublikowana globalna baza danych input-output (World Input Output Database) zawierająca szereg szczegółowych wskaźników dla 27 krajów UE i 13 innych wiodących gospodarczo krajów świata wydaje się stanowić długo oczekiwane rozwiązanie tego problemu i umożliwi prowadzenie istotnych – tak z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia – badań zarówno dla poszczególnych krajów jak i analiz międzynarodowych. Dostępność szeregów czasowych tablic przepływów międzygałęziowych w połączeniu z dobrze znanymi zaletami stosowania statycznych i dynamicznych modeli IO w badaniu zmian strukturalnych pozwalają oczekiwać, że główny cel naukowy proponowanego projektu badawczego zostanie w pełni osiągnięty. Należy też podkreślić, że wartość dodana proponowanego projektu badawczego wynika z faktu, że w przeciwieństwie do większości dotychczasowych badań wykorzystujących modele przepływów międzygałęziowych zakres badań nie został ograniczony tylko do statycznych modeli IO, ale skoncentrowano się także na modelach dynamicznych. Dzięki temu oprócz analizy danych historycznych (podejście statyczne) zostaną wykorzystane możliwości modelowania dynamicznego pozwalającego wyznaczać i interpretować prognozy na kolejne lata transformacji.

Podsumowując, głębsze zrozumienie natury trwającego procesu zmian strukturalnych polskiej gospodarki w okresie transformacji, a także budowa prognoz na nadchodzące dziesięciolecia wydaje się być ważna nie tylko dla badaczy, ale i polityków. Można oczekiwać, że uzyskane wyniki badań przyczynią się do podniesienia skuteczności programowania rozwoju gospodarczego w Polsce, co może wyrzucić istotne, pozytywne skutki społeczne. Z drugiej strony wartość dodana projektu w zakresie metodologii może okazać się znacząca również w skali międzynarodowej, czego spodziewanym rezultatem będą prace naukowe opublikowane w głównych ekonomicznych czasopismach międzynarodowych.